

УДК 378.4

DOI 10.31651/2524-2660-2018-16-37-44

ВЛАСОВА Інна Володимирівна,
кандидат економічних наук, доцент,
докторант Інституту вищої освіти
НАПН України
e-mail: vlasovainnov@gmail.com
https://orcid.org/0000-0003-3532-3136

АВТОНОМІЯ УНІВЕРСИТЕТУ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

З'ясовано роль освіти у тому числі вищої як державної послуги та суспільного блага. Визначено особливості вищої освіти як державної послуги. Наведено економічний та політичний підходи до розмежування категорій «суспільне» і «приватне» у сфері вищої освіти. З'ясовано, автономія стосується самоврядування. Важливою проблемою у сфері вищої освіти є досягнення балансу між державною підтримкою та автономією університетів, а також визначення форм і меж автономії університетів в умовах ринкової економіки. Здійснено порівняльний аналіз підходів вітчизняних та зарубіжних вчених до поняття «автономія університетів».

Ключові слова: автономія університету, академічна свобода, організаційна, фінансова, кадрова, академічна автономія.

Постановка проблеми. Дослідження автономії у сфері вищої освіти має багаторічну історію, однак, відсутнє загальноприйняте визначення поняття автономії університету. Уявлення щодо належного рівня автономії у сфері вищої освіти зумовлюється наступними чинниками, а саме: системою управління, університетськими традиціями, рівнем розвитку у сфері освіти, культури і науки, що сформовані у кожній країні. Цим пояснюється розмаїття підходів до визначення автономії університету.

Питанням автономії та врядування у сфері вищої освіти присвячені праці провідних вітчизняних науковців таких як І. Д. Бех [12], І. В. Богачевська [6], Т. М. Боголіб [15,16], С. А. Калашнікова [14], І. С. Каленюк [20], В. Г. Кремень [12, 18], В. І. Луговий [18] та зарубіжних дослідників D. Anderson, R. Johnson [21], T. Estermann, T. Nokkala, E. Pruvot [24], Steinel M., P. Aghion, M. Dewatripont [22].

Незважаючи на значний інтерес дослідників до питання автономії університетів, дискусійними є питання системного аналізу автономії університетів в контексті вітчизняного і міжнародного досвіду.

Мета статті – з'ясувати сутнісну характеристику поняття «автономія університету» та його складові на основі аналізу вітчизняних й зарубіжних праць.

Виклад основного матеріалу. У сучасному світі освіту у тому числі вищу розглядають як державну послугу [1, с. 10] та суспільне благо [2, с. 16]. Вища освіта є державною послугою, яка призначена для споживача та ринку. Її особливості:

- нематеріальність (intangibility): освіта задовільняє потребу у навчанні, здобутті знань, забезпечуючи нематеріальну вигоду;
- неможливість зберігання (perishability): процес виробництва є одночасно і процесом споживання;
- нерозривність (inseparability): існує потреба у присутності постачальника послуги, у момент виробництва і споживання послуги.

Для розробки політики в сфері вищої освіти важливим є розуміння основоположних категорій «суспільне» і «приватне». Зазначимо, що не існує єдиної думки про те, де проходить межа між суспільним та приватним [3, 4, с. 4-5]. Існують два підходи: економічний і політичний. Згідно економічного підходу, відмінність між

суспільним та приватним розуміють як відмінність між неринковим виробництвом у сфері вищої освіти та ринковим, або комерційним, виробництвом у сфері вищої освіти. Згідно політичного підходу, відмінність між суспільним та приватним розуміють як відмінність між сферою вищої освіти, що перебуває під контролем держави, і сферою вищої освіти, яку держава не контролює. Деякі дослідники розглядають «суспільне-приватне» як супротив держави і ринку. У цьому випадку поняття «суспільне» трактується з точки зору політичного підходу, а «ринковий» – з точки зору економічного. Однак вища освіта може бути і недержавною, і неринковою за характером, наприклад, за фінансування благодійними організаціями. Відсутнє також чітке розуміння, чи є суспільні блага, вироблені університетами та іншими закладами вищої освіти, альтернативою приватних благ.

Важливою проблемою у сфері вищої освіти є пошук балансу між державною підтримкою через систему оподаткування та суспільно-політичним порядком в обмін на інституціональну автономію [5, с. 7]. Однією з основних проблем реформування вітчизняної системи вищої освіти є визначення форм і меж автономії університетів в умовах ринкової економіки з дотриманням принципів соціальної справедливості [6], що набуває актуальності.

Відтак, початково з'ясуємо зміст поняття «автономія». Згідно із Словником іншомовних слів [7, с. 5] «Автономія (від грец. ... – незалежність): 1) самоврядування певної частини держави, що здійснюється в межах, передбачених загальнодержавним законом (конституцією); 2) у широкому розумінні – право на самоврядування, що ним користуються окремі підприємства, установи, організації».

У Сучасному словнику іноземних слів [8, с. 8] наведено тлумачення поняття автономія з двох аспектів, а саме:

1) політичного «автономія – самоврядування, право самостійно здійснювати певні функції державної влади, що надається Конституцією країни певному регіону або національно-територіальних об'єднанню (територіальна автономія);

2) філософського – це самовизначення, здатність особистості до самостійних відповідальних рішень, що не залежать від зовнішнього тиску (автономія волі, моральна автономія за І. Кантом і Ф. Ніцше).

Великий тлумачний словник сучасної української мови [9, с. 3] трактує автономію як: 1). самоврядування певної частини держави; 2). право установи, підприємства, організації самостійно розв'язувати певні питання.

У Економічній енциклопедії [10, с. 15] «автономія (гр. autos – сам, nomos – закон) – це самоуправління, форма організації управління територіями, підприємствами, за якої вони володіють значними правами і можливостями самостійного прийняття господарських рішень. Вказано, що «у межах автономії затверджуються самостійні бюджети (кошториси доходів і витрат) територій, господарських одиниць, фондів, які мають відносну самостійність, незалежність від бюджетів крупніших територіальних і господарських утворень, центральних бюджетів». Тобто, доходимо висновку, що автономія стосується самоврядування.

З'ясувавши зміст поняття «автономія», розглянемо погляди сучасних вітчизняних дослідників у сфері вищої освіти в контексті нашого дослідження.

У праці «Університетська автономія» Я. Гнаткевич зазначає «автономія університетів є однією з найстаріших форм самоврядування, яка ще від часів середньовіччя сприяла перетворенню їх у найбільш вагомий чинник суспільного наукового прогресу». Дослідник вказує «автономія має відобразитися у питаннях управління і визначення напрямку дій у сфері освіти, науково-дослідної роботи, розподілу ресурсів та інших відповідних видів діяльності» [11, с. 104].

В. Г. Кремень, О. В. Сухомлинська, І. Д. Бех та ін. стверджують «... нині спостерігається докорінна зміна місця і ролі університету в сучасному суспільстві. Він

дрейфує від головного чинника формування національної свідомості, національної культури і національної держави до автономної підприємницької структури, що є активним діячем і творцем сучасних ринкових відносин» [12, с. 23].

Як зазначає І. В. Богачевська «ініціативи щодо подальшого реформування системи вищої освіти передбачають право університету встановлювати власні навчальні програми і цілі (змістовна автономія); право університету визначати способи досягнення раніше встановлених пріоритетів, які визначені як частина національної політики (процедурна автономія); право закладів вищої освіти визначати власну академічну структуру (органічна автономія)» [13]. Дослідниця вказує, що реформування вищої освіти супроводжується процесом децентралізації управління вищою школою, що розглядають у двох вимірах: як засіб децентралізації управління; як засіб підвищення якості освіти та гнучкості системи вищої освіти.

Авторський колектив монографії «Автономія та врядування у вищій освіті» [14, с. 130] розглядає світовий та вітчизняний досвід розвитку університетської потенціалу в контексті автономії та врядування. Автори зазначають, що «провідною ознакою врядування у вищій освіті є «автономія» (англ. *autonomy*)». Зміст автономії з'ясовано через вживання таких понять як «свобода», «незалежність», «самостійність», «самоврядування».

У центрі уваги Т. М. Боголіб [15, 16] були засади фінансового забезпечення розвитку вищої освіти і науки в трансформаційній економіці, зокрема автор сфокусувалася на питаннях дослідження фінансового менеджменту закладів вищої освіти, підходів щодо визначення плати за навчальні послуги, фінансового механізму та системи управління освітніх закладів України в умовах автономії.

У монографії «Фінансове забезпечення розвитку вищої освіти і науки в трансформаційний період» автором зазначено, що автономія закладу вищої освіти визначається як його самостійність у відборі і розстановці кадрів, здійсненні навчальної, наукової, фінансово-господарської та іншої діяльності згідно із законодавством і статутом закладу вищої освіти, що затверджений в установленому порядку [16, с. 169].

Автор наголошувала, що зміна освітнього ландшафту в Україні за умов ринкової економіки потребує перегляду інституційної автономії на різних рівнях. Тобто йдеться про централізацію та децентралізацію процесів прийняття рішень щодо управління, адміністрування і фінансового менеджменту у частині розширення прав закладів вищої освіти щодо розподілу фінансових ресурсів; прозорості і доступності для громадсько-державного контролю всієї академічної та фінансової діяльності закладів вищої освіти з опрацюванням єдиних форм звітності й щорічної публікації академічних і фінансових звітів.

З метою унормування вітчизняного понятійного апарату у сфері вищої освіти в Україні опубліковано «Національний освітній глосарій: вища освіта» [17, с. 12]. У даному виданні поняття «автономія вищого навчального закладу / закладу вищої освіти (*Institutional autonomy*)» тлумачено як «самостійність, незалежність і відповідальність вищого навчального закладу / закладу вищої освіти у прийнятті рішень стосовно розвитку академічних свобод, організації освітнього процесу, наукових досліджень, внутрішнього управління, економічної та іншої діяльності, самостійного добору і розстановки кадрів у межах, встановлених законом. Право вищого навчального закладу / закладу вищої освіти приймати рішення щодо академічних (освітні програми і навчальні плани, методи викладання, дослідження тощо); фінансових (розподіл коштів, оплата праці тощо); організаційних (структура закладу, статут, вибори тощо); кадрових (відбір кадрів, кар'єрне просування, заробітна плата тощо) питань».

Фундаментальною працею вітчизняних вчених у сфері вищої освіти є видання «Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні» [18], у якому на основі визначено актуальні проблеми сфери освіти, виявлено причини їх виникнення,

запропоновано науково обґрунтовані шляхи модернізації сфери освіти в контексті глобалізації, європейської інтеграції та національної самоідентифікації.

У даному дослідженні окреслено актуальні проблеми фінансування освіти та економіки освітньої діяльності, а саме:

- оптимізація розподілу загальних суспільних (державних і приватних) видатків на освіту між освітніми рівнями;
- запровадження нових механізмів фінансування, що стимулюють освітню якість;
- забезпечення цільового та ефективного використання коштів, виділених на освіту.

Авторами наголошено, що важливою умовою підвищення ефективності використання державних фінансових ресурсів у сфері освіти є розширення фінансово-економічної самостійності закладів вищої освіти із одночасним посиленням їх відповідальності [18, с. 19-20]. Додатково зазначимо, що вище зазначене набуває особливої актуальності і «потребує адекватної правової, організаційної та економічної підтримки».

В. Волоський у статті «Розширення автономії українських ВНЗ у рамках Закону України «Про вищу освіту» [19, с. 175] наголошує, що проблемою реформування національної системи вищої освіти є визначення форм і меж автономії закладів вищої освіти. Автор наводить термін «автономізація закладів вищої освіти», який означає розширення їх меж у частині складових академічної автономії (навчальні плани, програми та наукові дослідження); фінансової (виділення бюджету єдиною сумою); організаційної (організаційна структура університетів); автономії у сфері кадрової політики (найм, заробітна плата та просування по службі) та доповнює цей перелік складовою автономії науково-дослідних процесів. До останньої відносить «створення профільних науково-дослідних структур, гнучких систем взаємодії навчальних та науково-дослідних структур кількох закладів вищої освіти».

О. Р. Верденхофа, І. С. Каленюк, Л. І. Цимбал у статті «Параметри та моделі автономії університетів» зазначають, що спостерігається ускладнення поняття автономії університетів, що пов'язано зі складною структурою цього поняття. Немає єдиної думки про рівень автономії, її параметри, види, сфери застосування, необхідність регулювання і рамки. Зміна ролі університетів зумовлює розширення їх автономії. Зокрема, фінансова автономія передбачає свободу закладу вищої освіти використовувати фінансові ресурси на свій власний розсуд [20, с. 112].

Однак автори вказують, що, отримані державні фінансові ресурси потребують значного обсягу звітної документації та наявності певних критеріїв ефективності їх використання. Приватні фінансові ресурси також, переважно, мають цільове призначення на підготовку кадрів, виконання певних робіт, дослідження конкретних процесів чи явищ. Це потребує наявності звітної документації та розробки нових критеріїв й вимог до розподілу цих ресурсів.

Автори виділили такі моделі автономії університетів, а саме: мінімальну, часткову, повну автономії.

Модель мінімальної автономії передбачає організацію діяльності бюджетних установ у сфері освіти, що повністю підпорядкована завданням власника (засновника). В межах моделі часткової автономії наявні частково самостійні повноваження у фінансовій сфері, наявні механізми контролю за використанням фінансових ресурсів. Університети мають можливість самостійно приймати рішення в межах встановлених норм, правил, стандартів. Автори вказують, що це може застосовуватись до фінансової і академічної автономії.

Модель повної автономії, як наголошують вчені, передбачає відсутність організаційної або майнової підпорядкованості. «Це надає більші можливості для

здійснення вибору у роботі закладів освіти за умови наявності певних форм контролю їх діяльності». На наше переконання, останнє твердження щодо повної автономії з питань майнової підпорядкованості є дискусійним і потребує предметнішого дослідження щодо складових автономії, вимірювання її рівня та її меж, форм контролю.

Складність та багатогранність поняття автономії університету, різноманітність підходів до тлумачення потребує чіткого з'ясування його змісту на основі аналізу зарубіжних праць.

Зокрема, праця D. Anderson, R. Johnson «University Autonomy in Twenty Countries» (Автономія університетів у двадцяти країнах) присвячена опису та порівнянню ключових особливостей врядування у сфері вищої освіти низки країн, що мають відношення до ситуації в Австралії. Дослідниками трактовано автономію як «свободу інституції у веденні власних справ без керування та впливу з будь-якого іншого рівня державної влади» [21, с. 8], тобто з позиції комплексного підходу і розуміння у широкому сенсі.

Aghion P. та ін. у дослідженні «Higher Aspirations: An Agenda for Reforming European Universities» (Вищі прагнення: порядок денний для реформування європейських університетів) розглядали питання розвитку Європейського простору вищої освіти, результатів наукових досліджень та фінансування, врядування університетів в контексті автономії та результатів наукових досліджень. У даній праці дослідники зазначили, що університет є автономним, якщо має юридичний статус, може укладати договори, і якщо його керівні органи можуть визначати зі значним ступенем свободи стратегію та практичну діяльність, що є необхідними для виконання своєї місії (які передбачено у статуті установи) [22, с. 24].

R. Raza у дослідженні «Examining Autonomy and Accountability in Public and Private Tertiary Institutions» (Вивчення автономії та підзвітності в державних та приватних закладах вищої освіти) розглядала питання взаємозв'язку квазі-ринків, інституціональної підзвітності, автономії й результатів діяльності університетів. R. Raza автономію університету трактує як «ступінь свободи університету керувати ним». Дослідниця зазначає, зростання автономії супроводжується потребою у підзвітності для підвищення ефективності державних ресурсів, які продовжують спрямовуватись у сферу вищої освіти навіть за більшої дерегуляції. Завдання полягає у визначенні балансу між автономією і державним регулюванням [23, с. 31].

Pruvot E., Estermann T. у аналітичній праці «University autonomy in Europe III: The scorecard 2017» (Автономія університетів Європи III: система показників) [24] розглядають інституційну автономію як «важливу передумову спроможності сучасних університетів розвивати свої інституційні профілі та ефективно виконувати свою місію». Автори визначають університетську автономію як «спроможність інституції управляти внутрішніми справами без надмірного зовнішнього впливу» [24, с. 7]. Дослідниками виокремлено складові автономії університету, а саме: організаційну, фінансову, кадрову, академічну автономію, а також показники вимірювання у розрізі кожної складової.

Висновки. Дослідження автономії університету вітчизняними вченими присвячені проблемам у сфері управління вищої освіти, аналізу змісту і ролі вищої освіти в соціально-економічному розвитку; фінансування освіти, у тому числі вищої; взаємозв'язку автономії університету з поняттями якості вищої освіти, підзвітності й соціальної відповідальності. Зарубіжні вчені здійснюють аналіз інституціональної автономії загалом або її складових. На основі критичного аналізу автором встановлено, що у вітчизняній та зарубіжній літературі наявні поняття: «академічна свобода», «автономія», «інституціональна автономія або автономія університету», складовими якої є організаційна, академічна, кадрова, фінансова автономія. Констатовано відсутність у вітчизняній та іноземній літературі чітко узгодженого уніфікованого підходу до пояснення терміну «автономія університету».

Список використаної літератури.

1. Ferrero P. Educational services as a result of economic activities of educational institutions. Retrived from <https://www.euneighbours.eu/en/east/stay-informed/events/taieux-workshop-boosting-education-funding-reform>.
2. Education 2030 (2015). Incheon Declaration and Framework for Action for the implementation of Sustainable Development Goal 4. Retrived from http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/education-2030-incheon-framework-for-action-implementation-of-sdg4-2016-en_2.pdf.
3. Marginson, S. (2011). Higher Education and Public Good. *Higher Education Quarterly*, 65: 411-433. doi:10.1111/j.1468-2273.2011.00496.x.
4. Marginson, S., (2017). The Public Good Created by Higher Education Institutions in Russia. Retrived from <https://vo.hse.ru/data/2017/11/08/1158341874/Marginson.pdf>.
5. Hazelkorn, E., Gibson, A. (2017). Public goods and public policy: What is public good, and who and what decides?, CGHE Working Paper 18. London: Centre for Global Higher Education. Retrived from <http://www.researchcghe.org/perch/resources/publications/wp18.pdf>.
6. Богачевська І. В. Автономізація університетів як складова реформи вищої освіти в Україні. – URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/895/>.
7. Словник іншомовних слів / уклад. С. М. Морозов та ін. – К. : Наук. думка, 2000. – 681 с.
8. Современный словарь иностранных слов: толкование, словоупотребление, словообразование, этимология: Около 7200 слов, 14 400 словосочетаний и предложений, 1750 цитат / Л. М. Баш. - 3-е изд., доп. – М. : Цитадель-трейд, 2002. – 960 с.
9. Великий тлумачний словник сучасної української мови : Бл. 170000 слів / ред. В. Т. Бусел. - К. ; Ірпінь : Перун, 2001. – 1440 с.
10. Економічна енциклопедія / Відповідальний редактор С.В. Мочерний. – Київ: Видавничий центр «Академія». – Т. 1, 2000. – 863 с.
11. Дух і Літера: [часопис]. – Київ: Дух і літера, 2008. – № 19: Університетська автономія: спеціальний випуск. - 366 с.
12. Розвиток сучасної освіти: освітологічні наголоси. Наукові праці / авт. кол.: В.Г. Кремень, О.В. Сухомлинська, І.Д. Бех та ін. – К. : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2011. – 152 с.
13. Богачевська І.В. Автономізація університетів як складова реформи вищої освіти в Україні. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/895/>.
14. Автономія та врядування у вищій освіті: монографія / Авт.: Воробйова О.П., Горещька Т.О., Дем'яненко Н.М., Калашнікова С.А., Коваленко О.М., Луговий В.І., Сич О., Слюсаренко О.М., Таланова Ж.В., Ткаченко В.П. – К.: Інститут вищої освіти НАПН України, 2015. – 192 с.
15. Боголіб Т. М. Ринкова модель вищого навчального закладу: монографія / Т. М. Боголіб . – Київ : Міленіум, 2007. – 244 с.
16. Боголіб Т. М. Фінансове забезпечення розвитку вищої освіти і науки в трансформаційний період : монографія / Т. М. Боголіб . - Київ : Міленіум, 2006. - 506 с.
17. Національний освітній глосарій: вища освіта / 2-е вид., перероб. і доп. / авт.-уклад. : В. М. Захарченко, С. А. Калашнікова, В. І. Луговий, А. В. Ставицький, Ю. М. Рашкевич, Ж. В. Таланова / За ред. В.Г.Кременя.– К. : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2014.– 100 с.
18. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України ; [редкол.: В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), А. М. Гуржій (заст. голови), О. Я. Савченко (заст. голови)] ; за заг. ред. В. Г. Кременя. – Київ : Педагогічна думка, 2016. – 448 с.
19. Волоський В. Розширення автономії українських ВНЗ у рамках Закону України «Про вищу освіту» / В. Волоський // Дидаскал. – 2017. – № 17. – С. 173-177.
20. Верденхофа О. Параметри та моделі автономії університетів / О. Верденхофа, І. Каленюк, Л. Цимбал // Міжнародна економічна політика. – 2018. – № 1. – С. 109–127.
21. Anderson, D., & Johnson, R. (1998). *University Autonomy in Twenty Countries*, Department of Employment, Education, Training and Youth Affairs, EIP Program, Canberra, 98/3.
22. Aghion, P., Dewatripont M., Hoxby C., Mas-Colell A., & Sapir A. (2008). *Higher Aspirations: An Agenda for Reforming European Universities*. Vol. V, Blueprint Series, Bruegel, Brussels. Retrieved from <http://bruegel.org/wp-content/uploads/imported/publications/BPJULY2008University.pdf>.
23. Raza, R. (2009). *Examining Autonomy and Accountability in Public and Private Tertiary Institutions*. Washington DC: The World Bank Publications.
24. Pruvot, E., & Estermann, T. (2017). *University autonomy in Europe III: The scorecard 2017*. Brussels: European University Association. Retrieved from <https://eua.eu/resources/publications/350:university-autonomy%C2%A0in-europe-iii-%C2%A0the-scorecard-2017.html>.

References.

1. Ferrero P. Educational services as a result of economic activities of educational institutions. Retrived from <https://www.euneighbours.eu/en/east/stay-informed/events/taix-workshop-boosting-education-funding-reform>.
2. Education 2030 (2015). Incheon Declaration and Framework for Action for the implementation of Sustainable Development Goal 4. Retrived from http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/education-2030-incheon-framework-for-action-implementation-of-sdg4-2016-en_2.pdf.
3. Marginson S. (2011). Higher Education and Public Good. *Higher Education Quarterly*, 65: 411-433. doi:10.1111/j.1468-2273.2011.00496.x. (in Eng.)
4. Marginson S. (2017). The Public Good Created by Higher Education Institutions in Russia. Retrived from <https://vo.hse.ru/data/2017/11/08/1158341874/Marginson.pdf>.
5. Hazelkorn E., Gibson A. (2017). Public goods and public policy: What is public good, and who and what decides?, CGHE Working Paper 18. London: Centre for Global Higher Education. Retrived from <http://www.researchcghe.org/perch/resources/publications/wp18.pdf>.
6. Bogachevska I. V. The autonomisation of universities as a component of the higher education reform in Ukraine. Retrived from <http://www.niss.gov.ua/articles/895/>. (in Ukr.)
7. Morozov S. M. (2000). Dictionary of foreign words. - K.: Naukova dumka (Science opinion). (in Ukr.)
8. Modern dictionary of foreign words: interpretation, word usage, word formation, etymology (2002). About 7200 words, 14 400 phrases and sentences, 1750 quotes / L.M. Bash. - 3rd ed., Ext. - M.: Cy'tadel'-trejd (The Citadel-Trade). (in Russ.)
9. Great explanatory dictionary of contemporary Ukrainian language (2001). Bl. 170000 words / ed. V. T. Busel. - K.; Irpen: Perun. (in Ukr.)
10. Mocharyn S. V. (2000). Economic Encyclopedia. Kyiv: Vy'davny'chy'j centr «Akademiya» (Publishing Center «Academy»). – T. 1. (in Ukr.)
11. Spirit and Lettere: [journal]. – Kyiv: Dux i litera (Spirit and Letter), 2008, 19: University Autonomy: Special Issue. – 366. (in Ukr.)
12. Development of modern education: Educational emphases. Scientific works / aut. Col. V.G. Kremen, O.V. Sukhomlinskaya, I.D. Bech et al. - K.: Ky'yivs'ky'j univ'ersytet imeni Bory'sa Grinchenka (Boris Grinchenko University of Kyiv), 2011 – 152. (in Ukr.)
13. Bogachevska I.V. The autonomisation of universities as a component of the higher education reform in Ukraine. Retrived from <http://www.niss.gov.ua/articles/895/>. (in Ukr.)
14. Autonomy and Governance in Higher Education: Monograph (2015) / Authors: Vorobyova O.P., Goretskaya T.O., Demyanenko N.M., Kalashnikova S.A., Kovalenko O.M., Lugovy V.I. , Sich O., Slyusarenko O. M., Talanova Zh.V., Tkachenko V.P. K. : Insty'tut vy'sshhoi osvity' NAPN Ukrayiny' (Institute of Higher Education of the National Academy of Sciences of Ukraine), 192. (in Ukr.)
15. Bogolib T. M. (2007). Market model of higher educational institution: monograph. - Kyiv: Millennium. (in Ukr.)
16. Bogolyub T. M. (2006). Financial support of the development of higher education and science in the transformation period: monograph. Kyiv: Millennium. (in Ukr.)
17. National educational glossary: higher education / 2nd type, processing. and add / aut.-layout. : V. M. Zakharchenko, S. A. Kalashnikova, V. I. Lugovyj, A. V. Stavtyskyi, J. M. Rashkevich, J. V. Talanova / Ed. V.G.Kremenya. - K.: Vy'davny'chy'j dim «Pleyady'» (Publishing house «Pleiades» Ltd.), 2014. – 100. (in Ukr.)
18. National report on the state and prospects of the education development in Ukraine / National. acad. ped Sciences of Ukraine; [VG Kremen (head), V.I. Lugovoi, AM Gurzhiy, O. Ya. Savchenko]; Ed. V.G. Kremenya. - Kyiv: Pedagogichna dumka (Pedagogical Thought), 2016. – 448. (in Ukr.)
19. Volosky V. (2017). The expansion of the autonomy of Ukrainian universities in the framework of the Law of Ukraine «On Higher Education». *Dy'daskal (Didaskal)*. 17, 173-177.
20. Verdenhof O., Kalenyuk I. & Tsymbal L. (2018). The Parameters and Models of the Autonomy of Universities. *Mizhnarodna ekonomichna polity'ka (International Economic Policy)*, 1, 109-127. (in Ukr.)
21. Anderson D. & Johnson R. (1998). University Autonomy in Twenty Countries, Department of Employment, Education, Training and Youth Affairs, EIP Program, Canberra, 98/3. (in Eng.)
22. Aghion P., Dewatripont M., Hoxby C., Mas-Colell A., & Sapir A. (2008). Higher Aspirations: An Agenda for Reforming European Universities. Vol. V, Blueprint Series, Bruegel, Brussels. Retrived from <http://bruegel.org/wp-content/uploads/imported/publications/BPJULY2008University.pdf>.
23. Raza R. (2009). Examining Autonomy and Accountability in Public and Private Tertiary Institutions. Washington DC: The World Bank Publications.
24. Pruvot E. & Estermann, T. (2017). University autonomy in Europe III: The scorecard 2017. Brussels: European University Association. Retrived from <https://eua.eu/resources/publications/350:university-autonomy%2%A0in-europe-iii-%2%A0the-scorecard-2017.html>.

VLASOVA Inna,

PhD in Economic sciences, PhD student, Institute of higher education NAPS of Ukraine

UNIVERSITY AUTONOMY: THEORETICAL ASPECT

Abstract. Introduction. *The role of education, including higher education as a state service and public good is determined. The features of higher education as a state service are defined. The economic and political approaches for distinction of «public» and «private» categories in higher education are presented. It is found out that the definition «autonomy» is related to self-governance.*

An important problem in higher education is to achieve a balance between the state regulation and institutional autonomy, as well as to determine the forms and limits of the university autonomy in a market economy following the social equity principles.

Purpose. *The aim of the article is to find out the essential characteristic of the concept of «university autonomy» and its components on the basis of Ukrainian and foreign scientific works analysis.*

Results. *The studies on the university autonomy of Ukrainian scientists are devoted to the problems in higher education management, analysis of the higher education essence and role in social and economic development; education funding, including higher education; the relationship of university autonomy with the notions of higher education quality, accountability and social responsibility. Foreign scientists are analyzing of the institutional autonomy as a whole or its components.*

Originality. *Education is a public service which is intended to the consumer and market. Its characteristics are: intangibility: education can be said to be fulfilling the need for learning, acquiring knowledge-providing an intangible benefit; perishability: production and consumption are simultaneous activities; inseparability: there is a necessity for the service provider to be present when the service is to be performed and consumed.*

Conclusion. *A comparative analysis of the approaches of Ukrainian and foreign scientists to the concept of «university autonomy» is carried out. On the basis of critical analysis, the author establishes that there are such definitions as «academic freedom», «autonomy», «institutional autonomy or university autonomy» in Ukrainian and foreign literature. The components of university autonomy are organizational, academic, personnel, financial autonomy. There are not a well-coordinated and unified approach to the explanation of the university autonomy definition in the Ukrainian and foreign scientific literature.*

Key words: *university autonomy, academic freedom, organizational, financial, personnel, academic autonomy*

*Одержано редакцією 11.10.2018 р.
Прийнято до публікації 21.10.2018 р.*